

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

3. BÖLÜM

Evrım BAYRAKTAR¹

Giriş

Cinsiyet, biyolojik bir kavramdır. Cinsel fizyolojiye uygun olarak her kültürde tanımlanan cinsiyetle ilgili normlar vardır. Bu kültür temelli normlar biyolojik cinsiyete bağlı olan davranışları tanımlar ⁽¹⁾. Cinsiyete yüklenen anlam insan doğmadan başlar bebekliği ile devam eder, çocukluk en belirgin hissedilen ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılıkta da kendini gösterir. “Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasındaki ayırım, biyolojik olarak dünyaya gelen kadın ve erkeğe yönelik olarak toplumsal rollerin verilmesiyle belirlenmektedir” ^(2,3). Kadınlara ve erkeklere verilen bu roller, zaman- mekan ve kültür olarak sabit değil aksine değişkendir ⁽⁴⁾. Cinsiyete dair tutum ve davranışlar konusunda insanların kalıplaşmış beklenti ve algıları vardır. “Bu kalıplaşmış algıların gerçekte hiçbir ilişkisi olmayabilir, ancak insanlar kalıp yargılara ‘sanki gerçekmiş’ gibi inanırlar⁽⁵⁾. Bu kalıp yargılar toplum içinde yaşar ve çocuklara öğretilerek kuşaktan kuşağa kültürün bir parçası olarak aktarılır. Bu bakımdan, çocukların kız gibi ya da erkek gibi davranmalarının altında her iki cinsiyete de farklı farklı davranış modellerinin uygulanmasının yattığı düşünülmektedir. Örneğin; “John Money (1976) cinsel organı tam teşekkül etmeden doğan çocuklar üzerinde araştırmalarıyla tanınır. Onun bulguları, ana-babanın çocuğu erkek zannedip erkek gibi yetiştirdiğinde, çocuğun erkek gibi davrandığını ve kendini öyle algıladığı-

¹ Dr. Öğr. Üyesi Evrim BAYRAKTAR, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü ealbayrak@erciyes.edu.tr

içindeki konumuna (eş, anne, genç kız) bağlı olarak yeni bir mekana taşınması söz konusudur. Yani genellikle göç kararını kadın vermez. Fakat göçten en fazla etkilenen grup olarak karşımıza çıkar³⁷. Toplumsal cinsiyet kavramının göçmen kadını etkilediği başlıca konular; eğitim, evlilik, iş, aile, sosyal yaşam gidilen menşei ülkeyle ilişki gibidir. Bu etkileri göçmen çocukların yetişme/ yetiştirilme ve yaşam şartlarında da açıkça görülmektedir. Yapılan çalışmalara göre göçmen ailelere göre ailenin kültür ve namusunu kız çocuğu korur, kızlar sokağa çıkma, giyinme, arkadaş seçimi, eğitim alma gibi konularda erkek çocuklarına göre daha dezavantajlı ve ikincil özne durumuna bulunmaktadırlar^(37,38). Pek çok ülkede kadınların göç edilen ülkede seks işçisi olarak kullanıldığı, evin ve çocukların bakım ve sorumluluklarını üslendiği, dışlandığı bilinmektedir.

Kadınlara göç ettikleri ülkelerde yapılan ayrımcılık, istismar ve her tür olumsuz çalışma koşullarına karşı mevcut konumlarını değiştirebilmelerinin belki de tek yolu kadın ve işçi hareketleri ile elbirliği içinde örgütsel bir biçimde gidilen ülkedeki hükümet ve kamuoyunun dikkatini çekmeleri gibi görünmektedir^(37,39).

Sonuç

Cinsiyete yüklenen anlam insan doğmadan başlar bebekliği ile devam eder, çocukluk, en belirgin hissedilen ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılıkta da kendini gösterir. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ailede öğrenilmeye başlar, kardeş ve arkadaş gruplarının etkisiyle pekişir, okulda, iş hayatında ve sosyal çevrede içselleşir. Medya, eğitimciler ve müfredat değerlendirmeleri ile bireylere çocukluktan itibaren eşitlikçi bir tutum kazandırılabilir.

KAYNAKLAR

1. S. Segal, E., (2003). Ency lopedia of sex and gender men and women in the world's cultures, "Cultural constructions of gender", (Edited by Carol R.Ember, Melvin Ember), I: Topics and Cultures A–K, Kluwer Academic/Plenum Publishers.
2. Bhasin, K., (2003). Toplumsal cinsiyet 'bize yüklenen rolleri'. Ay, K., (Çev.), Liseli Kıvılcım Eğitim Broşürleri.
3. Aktaş İ. Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları çerçevesinde ortaya çıkan toplumsal cinsiyet ayrımcılığı. Ekev Akademi Dergisi 2019; Özel Sayı: 97-118
4. Uluocak, Ş., Gökulu G., Bilir, O., E. Karacık, N., Özbay, D., (2014). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet. Ankara: Paradigma Akademi Yayınları ,53
5. Cüceloğlu, D., (2014). İnsan ve davranışı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 390-39.
6. Berktaş, F., (2014). Türkiye'de toplumsal cinsiyet çalışmaları. İstanbul: Koç Üni-

- versitesi Yayınları.
7. Oppong, C. ve K. Abu. (1985). A handbook for data collection and analysis on seven roles and statuses of women. Geneva: International Labor Office.
 8. Eken H, "Toplumsal Cinsiyet Olgusu Temelinde Mesleğe İlişkin Rol ile Aile İç Rol Etkileşimi: Türk Silahlı Kuvvetlerindeki Kadın Subaylar", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2006;15:247-279
 9. Zengin M , Yayan E . 3-6 yaş çocukların oyuncak kullanımına ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. Jhvs. 2017; 5(2): 1-12.
 10. Gürşimşek I , Günay D . Çocuk kitaplarında cinsiyet rollerinin işlenişinde kullanılan dilsel ve dildışı göstergelerin değerlendirilmesi. Buca F Edu J. 2005; (18): 53-63
 11. Alabay, E., Özdemir, G. 36-72 aylık çocukların mesleklere yönelik oluşturdukları toplumsal cinsiyet algıları, Turkish Studies, (2020;15(1):13-29. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.37370>
 12. Helman, C. G. (1990) Culture, health and illness, (2nd Ed.). London: Wright/Butterworth.
 13. Bee, H. & Boyd, D.(2009). Çocuk gelişim psikolojisi (Çev. Ed. O. Gündüz). İstanbul: Kaknüs Yayınları
 14. Cook, J.L. & Cook, G. (Eds.) (2005). Becoming who we are: The development of self, gender and morality. In Child development principles and perspectives. 366-422. Pearson.
 15. Güder Yağan, S. & Alabay, E. 3-6 yaş arasındaki çocukların oyuncak tercihlerinin toplumsal cinsiyet bağlamında incelenmesi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD), 2016;17 (2): 91-114.
 16. Gündüz-Kalan, Ö. Reklamda Çocuğun Toplumsal Cinsiyet Teorisi Bağlamında Konumlandırılışı: 'Kinder' Reklam Filmleri Üzerine Bir İnceleme. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 2010; 38: 75-89.
 17. Cardwell, M. ve Flanagan, C. (2004). Psychology A2 - The Complete Companion for AQA: The Complete Companion Guide for AQA. London: Nelson Thornes.
 18. Barni, D., Roccato, M., Vieno, A. ve Alfieri, S. Birth order and conservatism: A multilevel test of Sulloway's "Born to rebel" thesis. Personality and Individual Differences, 2014;66:58-63. doi:10.1016/j.paid.2014.03.009.
 19. Çiftçi Aydılek, M. (2011). Öğretmenlerin ve farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip annelerinin cinsiyet rolleri algısının 60-72 ay arası çocukların oyuncak tercihleri ve akran etkileşimleri ile ilişkisinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
 20. Şıvgın N., Deniz Ü. Cinsiyet rolleri eğitim etkinliklerinin Anasınıfına devam eden 60-72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargılarına etkisi. Journal of International Social Research, 2017;10(50):589-600
 21. T.C İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi Dilde Cinsiyet Ayrımcılığı: Türkçe'nin İçerdiği Eril ve Dişil İfadeler Bakımından İncelenmesi Menekşe Pınar GÜDEN 2501030348 Tez Danışmanı Prof. Dr. Gülay GÜNLÜK ŞENESEN İstanbul, 2006
 22. Sharma, J.C.. "An Introduction To Sirmauri-Grammatical Gender", Language In India, 2002;1:2-5
 23. Toplumsal Cinsiyete Dayalı Meslek Seçimi Ölçeğinin Geliştirilmesi - Kız Öğrenci

Formu 255

24. Siyez D. M, Belkıs Ö. The relationship between Career Optimism and Adaptation Among University Students and Gender Perception (Üniversite Öğrencilerinde Kariyer İyimserliği ve Uyumluluğu İle Toplumsal Cinsiyet Algısı Arasındaki İlişki), *Journal of Education and Teaching Research /Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2016; 5(4):276-285.
25. Ereş, F. Türkiye’de Kadının Statüsü ve Yansımaları. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı. 2006;19:40-52.*
26. Somersan, B., Kılıç, B. ve Tubin, R. (2004). Türkiye’de Kadının Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Üniversite Öğrencilerinin Tutumları, *Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma Sempozyumu. Yeditepe Üniversitesi Yayınları 1-4 Mart s:109.*
27. Kuzgun Y , Sevım S . The relationship between attitudes towards women’s work roles and religious tendency. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*. 2004; 37(1): 14-27.
28. Gürol, M. A. “Türkiye’de iş yaşamındaki kent kadınının açmazı: kariyer-aile ikilemi”, *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi Yerel Ekonomiler Özel Sayısı, 2007;144-150.*
29. Pekel, E. Toplumsal cinsiyet rolleri ve kadının çalışma hayatındaki konumu. *Balkan ve Yakın Doğu Dergisi. 2019; 5(1): 30- 39.*
30. Ata Doğan, S , Atış-akyol, N , Güney Karaman, N . Beş yaş çocuklarının cinsiyet kalıp yargı düzeyleri ve evdeki cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri . *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi. 2018;4 (3) , 53-65 . DOI: 10.30855/gjes.2018.04.03.004*
31. Vatandaş Ç. (2003), *Aile ve Şiddet, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi.*
32. Deutsche Gessellschaft für Internationale Zusammenarbeit. (2012). *Girls and boys in the World of professions: Gender component in the “Professional orientation in Serbia” Project. İnternet’ten 28 Ocak 2017’de http://profesionalnaorientacija.org/wp-content/uploads/2011/12/girls-and-boys-in-theworld-of-professions.pdf adresinden alınmıştır.*
33. Avcı, Ö.H., Tozar, M.Z., Hasret, Y., Yiğit, S. ve Özdemir, E. Toplumsal cinsiyete dayalı meslek seçimi ölçeğinin geliştirilmesi-kız öğrenci formu. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2019;45: 252-266.*
34. Esen, Y. Eğitim süreçlerinde cinsiyet ayrımcılığı: Öğrencilik deneyimleri üzerinde yapılmış bir çözümleme. *International Online Journal of Educational Sciences. 2013;5(3). 757-782*
35. Ekici S , Tuncel G . Göç ve İnsan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi. 2016; 5(1): 9-22.*
36. Buz, S. Göçte Kadınlar:Feminist Yaklaşım Çerçevesinde Bir Çalışma. *Toplum ve Sosyal Hizmet.2007;18(2), 37-50.*
37. Eyüpoğlu, B. “Toplumsal cinsiyet bağlamında göç sürecinde “Kadın””, *International Social Sciences Studies Journal, (eİSSN:2587-1587) 2020;6(56): 684-692.*
38. Duman, T. (2015). Göç ve Kadın: Göç Çalışmalarında Toplumsal Cinsiyetin Önemi ni ve Kadını Anlamak. *Sosyoloji Divanı /Göç.*
39. Ulutaş, Ç. Ü., & Kalfa, A. Göçün kadınlaşması ve göçmen kadınların örgütlenme deneyimleri. *Fe Dergi.Feminist Eleştiri, 2009;1(2): 13-28*